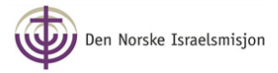

Prekenverkstedet

<http://www.israelmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Allehelgensdag søndag 3. november 2024

Prekentekest: Matt 5,13-16

Lesetekst I: Salme 84,2-8

Lesetekst II: Hebr 12,1-3

Dere er verdens lys

Dagen

Dette er en av kirkeårets mer markerte dager med en historie som går tilbake til oldkirken. Opprinnelig var Allehelgensdag 1. november, men vi har brukt første søndag i november siden 1770. Dagen er en feiring av dem som «har stridd den gode strid og bevart troen», slik det heter i dagens bønn. Derfor er hvitt den liturgiske fargen. Samtidig er de også forbilder for oss «så vi kan følge etter dem som har gått foran oss.» Hverken dagens historie eller dens tekster legger opp til at dette skal være alle dødes dag, selv om det også er en assosiasjon som ofte melder seg hos oss.

Lesetekstene

Den gammeltestamentlige teksten er hentet fra Salme 84, som skildrer velsignelsen ved å høre hjemme i Herrens boliger, og det er jo naturlig å tenke seg tempelet i Jerusalem som den umiddelbare historiske referanse. Veien dit rommer imidlertid vanskeligheter som i denne salmen også er et oversettelsesproblem. Den går nemlig gjennom *bā'ēmeq habbākā*, i Bibelselskapets oversettelser fra 2011 og 2024 gjengitt med «baka-trærnes dal». Både 1930-oversettelsen og Pollestad følger imidlertid Septuaginta, som oversetter *koilás toĩ klauthmōnos*, «gråtens dal», og det er jo umiddelbart lettere forståelig, om enn ikke nødvendigvis lettere å passere. Også i Salmeboken er det denne versjonen vi møter, der det om pilgrimstoget står at det går «gjennom verdens tåredal mot himlens stjernesal» (NoS 270, vers 2).

På Allehelgensdag etter tredje rekke leses fra Hebreerbrevet kapittel 11 om de troende forbilder fra den gamle pakt. I år etter andre rekke får vi konklusjonen: Når vi nå har denne *néfos martúrōn*, sky av vitner, så la oss kjempe med utholdenhet og med blikket festet på Jesus, som her beskrives som *tēs písteōs archēgòn kai teleiōtèn*, troens opphavsmann og fullender. Det er en nyttig påminnelse. Det er forbildenes Jesus-tro som er forbilledlig, ikke det de ellers måtte ha gjort.

Evangelieteksten

Saligprisningene er evangelietekst på Allehelgensdag både etter første og tredje rekke, men i år, etter andre rekke, er det fortsettelsen om jordens salt og verdens lys som er pretekst. Ordene er etter sammenhengen rettet til de samme som saligprisningene er rettet til, nemlig disiplene (jf. Matt 5,1). Den problematiske svekkelsen av salt beskrives her ved verbet *mōrainō*, som betyr å vise fram noe som dårskap (jf. 1 Kor 1,20, hvor dette verbet er brukt). Her står verbet i passiv; poenget er at salt som ikke salter, er fullstendig tåpelig. Jesus forklarer ikke om det er salt som smakstilsetning eller konserveringsmiddel han tenker på; poenget er at saltet, altså disiplene, forutsettes å gjøre en forskjell, og gjør de ikke det, er de en ren tåpelighet.

Ifølge GT er det Israel som er folkeslagenes lys (Jes 42,6; 49,6). Oppgaven overføres her på disiplene, som skal være like synlige i verden som en opplyst by på et høyt fjell. Også her er altså poenget at disiplene betyr noe der de er. Men her er anvendelsen mye tydeligere enn med salt—lignelsen; det er gjennom sine gode gjerninger disiplene skal vekke oppmerksomhet på en måte som leder til lovprisning av deres himmelske Far.

Dette poenget, at disippelskap har reelle konsekvenser i form av godhetens synlige manifesteringer, utdypes og presiseres gjennom antitesene i Matt 5. Det er den rettferdighet som «overgår de skriftlærdes og fariseernes» (v. 20) Jesus her er ute etter å forkynne fram. Dette er ikke primært en botstekst i den forstand at Jesus her vil skape erkjennelse av egen tilkortkommenhet; han vil ha reell etterfølgelse. Samtidig er det ikke mulig å overse alvorret i at saltet kan bli kraftløst og smakløst. Dette er derfor en tekst som på flere måter ligger nær Jesu framstilling av dommen i Matt 25,31-46.

Prekenen

Alle dagens tekster har et resolutt fokus på etterfølgelse og disippelskap, om nødvendig gjennom motgang og vanskeligheter. På Allehelgensdag er det naturlig å følge opp dette i prekenen ved å holde fram det forbilledlige ved dem som har «stridd den gode strid, fullført løpet og bevart troen» (2 Tim 4,7). Confessio Augustana artikkel 21, Om helgendyrkelsen, har viktige ting å si om dette og kan gjerne trekkes fram denne dagen, om ikke nødvendigvis på prekestolen, så i hvert fall i prekenforberedelsen.

Samtidig står jo dette i en viss spenning til dagens funksjon også som alle dødes minnedag. Ikke alle de døde vi minnes denne dagen var forbilder, og det ville slett ikke være noen vinning om vi vandret i deres spor. Prøver vi å viske ut den forskjellen, taler vi ikke sant, og da mister vi troverdighet. Samtidig preker vi jo til de levende, ikke til de døde. Og til oss gjelder formaningen uavkortet: La oss legge bort synden som «omklammer oss, og med utholdenhet løpe det kampløp som ligger foran oss» (Hebr 12,1; Pollestads oversettelse).

Salmer

Dagen er vel utstyrt med vakre kjernesalmer. Selv synes jeg det er flere gode grunner til å prioritere de to mange menigheter kjenner fra Egil Hovlands Allehelgensmesse, nemlig NoS 268 «For alle helgner som til døden tro», og NoS 270 «Hen over jord et pilgrimstog.»

Knut Alfsvåg

Professor

knut.alfsvag@vid.no